

Betreft voorstellen voor verandering van onderdelen van het beleid inzake bijstand en schuldhulpverlening

Renkum, 31 augustus 2014 / verzonden 4 september 2014

Aan het College van B&W van Renkum,

Vooruitlopend op de discussie in de raad leggen wij u een achttal voorstellen voor, die wellicht op voorhand al mee kunnen worden genomen in het te komen raadsvoorstel. Graag vernemen wij in hoeverre U onze gedachten kunt of wilt onderschrijven.

Inleiding

Voor mensen zonder werk of pensioen is de bijstand het laatste vangnet om in leven te blijven. De bijstand is er om basisvoorzieningen te garanderen zoals een woning, voedsel, kleding, gezondheidszorg, water, elektriciteit, gas. Een burger die in de bijstand zit, zit daar niet voor zijn plezier in.

De gemeente dient naast het uitkeren van bijstand de bijstandsccliënt te helpen (weer) een zelfstandig inkomen te verkrijgen. Hier is wederzijds respect bij nodig.

Vanuit de samenleving bereiken de Partij Renkumse Dorpen (PRD) signalen dat de gemeentelijke ondersteuning van de burgers, die bijstand en/of hulp bij schulden behoeven, niet altijd optimaal functioneert. De PRD vindt dit jammer en doet daarom in deze notitie voorstellen voor verbetering. Door deze verbeteringsvoorstellen kunnen zowel de hulpvragers als de gemeente zelf voordeel behalen. Immers, hoe sneller en beter de gemeente adequaat op hulpvragen reageert, des te sneller kunnen de hulpvragers weer op eigen benen staan.

Ter onderbouwing van deze notitie heeft de PRD onderzocht hoe de uitvoering van de bijstandsregeling en schuldhulpverlening bij de omliggende gemeenten gebeurt. Deze gegevens bevestigen het vermoeden dat bij de uitvoering in de gemeente Renkum verbeteringen mogelijk zijn.

Als gevolg van wijzigingen in de Wet werk en bijstand (WWB) per 2015 zijn veel voorzieningen die nu worden ingezet om armoede te bestrijden vanaf dat moment niet langer toegestaan. Nog meer burgers zullen in financiële problemen raken.

Om de effecten op burgers die door de wetswijziging worden geraakt zoveel mogelijk te beperken, is het noodzakelijk alternatieve voorzieningen ontwikkelen. De PRD vindt het belangrijk om nu haar verbetervoorstellen onder de aandacht te brengen, zodat onze aanbevelingen meegenomen kunnen worden in de maatregelen die de gemeente Renkum vermoedelijk ook zal nemen.

1. Uitbetaling bijstandsuitkering

De gemeente Renkum betaalt de bijstandsuitkering doorgaans uit op de 6e dag na afloop van de maand. Het probleem voor de bijstandsccliënt is, dat zijn vaste lasten als woninghuur,

energierekening en ziektekostenverzekering voor het einde van de maand worden afgeschreven. Door de (te) late uitbetaling van de bijstandsuitkering heeft de bijstandsccliënt aan het einde van de maand vaak onvoldoende geld op zijn bankrekening staan om zijn vaste lasten te betalen. Hierdoor wordt hij regelmatig opgezadeld met aanmaningen van verhuurders, energieleveranciers en zorgverzekeraars. Door uitbetaling van de bijstandsuitkering voor het einde van de maand kan veel ellende worden voorkomen.

Uit de beantwoording van de vragen van de PvdA-fractie door het College (brief van 7 juli 2014) blijkt dat er verschillende gemeenten in de regio zijn, die de bijstandsuitkering wel voor het einde van de maand betalen. Het antwoord van het college gaat meer uit van het administratieve gemak voor de gemeente dan van het belang van de bijstandsccliënten.

Het College heeft niet kunnen aangeven hoeveel administratief ongemak voor de gemeente ontstaat wanneer de betaling een week eerder plaats vindt. Voor de PRD weegt zwaarder dat de bijstandsontvangers hun vaste lasten op tijd kunnen betalen dan dat de Sociale Dienst alle informatie heeft verwerkt. Zoals het College zelf zegt, kan verrekening achteraf plaats vinden. De PRD geeft het College de suggestie mee dat een alternatief kan zijn om op basis van eerdere, regelmatige inkomsten fictief te korten en achteraf te corrigeren/verrekenen. Dit verrekenen zal overigens slechts bij een kleine minderheid van de bijstandsontvangers het geval zijn.

Voorstel:

01. De betaaldag van de bijstandsuitkering te laten vallen voor het einde van de maand. Hierbij moet bedacht worden dat dit een aanzienlijke eenmalige kostenpost voor de gemeentelijke begroting oplevert aangezien er zich in het boekjaar eenmalig een extra uitkeringsmaand voordoet. Ruwe schatting: maximaal € 500.000. Echter: ooit heeft de gemeente eenmalig een zelfde voordeel behaald. Financiering kan geschieden vanuit de royale algemene gemeentelijke reserve of de reserve voor toekomstige tegenvallers in het sociale domein.

2. Bijzondere bijstand

Nadat een bijstandsccliënt tenminste drie jaar een bijstandsuitkering heeft ontvangen, mag hij de zogenaamde langdurigheidstoelage aanvragen. Dit is een jaarlijkse extra uitkering op basis van bijzondere bijstand van ongeveer tussen de € 350 en € 500, afhankelijk van de leefsituatie. De Wet Werk en Bijstand (WWB) schrijft in artikel 36 voor dat de langdurigheidstoelage niet automatisch mag worden toegekend, maar moet worden aangevraagd. Een aanvraag is nodig om het recht vast te kunnen stellen en risico's van onterechte verstrekkingen tegen te gaan.

De gemeente Renkum licht zijn bijstandsccliënten niet in dat zij de langdurigheidstoelage kunnen aanvragen, ook niet nadat zij deze al eens hebben ontvangen. Zij moeten er zelf om denken. Op de gemeentelijke website is algemene informatie over de langdurigheidstoelage te vinden. Een aanvraagformulier is niet digitaal beschikbaar, maar moet worden afgehaald bij de balie van team Sociale Zaken of kan telefonisch worden aangevraagd.

Andere gemeenten als Wageningen, Ede, Arnhem en Overbetuwe zijn scheutiger met informatie. Zij lichten hun bijstandsccliënten beter en actiever in over de rechten en plichten door middel van voorlichtingsmappen, automatische toezending van een nieuw aanvraagformulier en/of uitgebreide toelichting op de website.

Door de wijziging van de WWB worden de mogelijkheden voor gemeenten om ondersteuning te bieden beperkt. Zo vervalt de langdurigheidstoelage en verdwijnt de voorziening voor chronisch zieken en gehandicapten.

Hiervoor in de plaats worden de mogelijkheden van de individuele bijzondere bijstand verruimd. Hoe dit in de gemeente Renkum wordt ingevuld is nog niet bekend.

Vanaf 2015 vervalt de gemeentelijke toeslag van 10 % of 20 % op de basis(bijstands)norm. Een alleenstaande ouder ontvangt straks geen gemeentelijke toeslag meer en zal een uitkering ontvangen op basis van een alleenstaande. De Belastingdienst vereenvoudigt de kindregelingen (toeslagen). Het hogere kind gebonden budget compenseert het verlies aan inkomen door de lagere WWB- uitkering niet helemaal. Een alleenstaande ouder heeft vanaf 1 januari 2015 een lager inkomen dan in 2014. Omdat er nog meer veranderingen in het kind gebonden budget zijn, zoals verhogingen voor het eerste en tweede kind, verschillen de gevolgen voor een alleenstaande ouder van geval tot geval. Duidelijk is dat per 2015 de minima het met nog minder moeten doen en dat er naar verwachting vaker een beroep zal worden gedaan op bijzondere bijstand en schuldhulpverlening en dat de weg daar naartoe laagdrempelig moet zijn.

Op de gemeentelijke website is slechts summiere informatie over de bijzondere bijstand te vinden. Wie denkt hiervoor in aanmerking te komen, kan zich bij (de balie van) team Sociale Zaken vervoegen. De gemeente Renkum is niet transparant. Er is geen overzicht van de categorieën van voorzieningen, die onder de regeling voor bijzondere bijstand vallen. Het team Sociale Zaken heeft een uitgebreid handboek, waarmee het werkt. De cliënt wordt verwezen naar de website 'rechttopbijstand.nl', maar deze is niet gebruikersvriendelijk. De gemeente Renkum stelt de eis dat men de kosten nog niet mag hebben gemaakt voordat een aanvraag voor bijzondere bijstand is ingediend.

De gemeente Renkum is er niet duidelijk in of bijstandsgerechtigden en andere mensen met minimuminkomen (tot 110 % van een bijstandsuitkering) een lening kunnen krijgen voor zaken als (para)medische kosten, eigen bijdragen in de zorg, rechtsbijstand, of de aanschaf van een nieuwe wasmachine en/of koelkast of woninginrichting. Voor woninginrichting is alleen bijzondere bijstand mogelijk als het om een gedwongen verhuizing gaat (van een dure woning naar een woning onder de huurtoeslaggrens) of als het om verhuizing uit een AZC of ROA-woning gaat. Mensen die (bijvoorbeeld vanwege gezinshereniging of -uitbreiding) geen woning in hun eigen woonplaats kunnen vinden maar wel in Renkum terecht kunnen, komen niet in aanmerking voor bijzondere bijstand voor woninginrichting, ook niet voor leenbijstand.

De gemeente Renkum geeft geen bijzondere bijstand voor kosten van psychologische zorg. Omdat bij psychologische hulp naast de eigen wettelijke bijdrage voor ziektekosten nog een extra eigen bijdrage geldt voor psychologische en therapeutische hulp, zien de meeste bijstandsccliënten af van deze vorm van hulpverlening. Juist onder bijstandsccliënten komen nogal eens psychische problemen voor, die verhinderen dat men snel werk kan vinden, waardoor men dus langer in de bijstandsregeling blijft.

Daarom is het niet vergoeden van de eigen bijdrage voor psychologische en therapeutische hulp nogal kortzichtig. Bij de meeste omliggende gemeenten (Arnhem, Ede, Overbetuwe, Rheden, Wageningen, Wijchen) is dit alles beter geregeld en cliëntvriendelijker. Arnhem, Ede, Overbetuwe en Rheden geven op hun website duidelijk de categorieën aan waarvoor

bijzondere bijstand kan worden aangevraagd en ook welke bedragen gelden. Veel gemeenten geven renteloze leningen in plaats van giften à fond perdu. De gemeente Renkum kent deze verstrekkingen ook, maar het blijft onduidelijk wanneer wel of niet.

Voorstel:

02. De gemeente gaat nog eens na bij welke categorieën van bijzondere bijstand zij ruimhartiger kan zijn.
03. De gemeente maakt zowel op haar website als in de informatiebulletins van team Sociale Zaken bekend welke categorieën voorzieningen onder de bijzondere bijstand vallen en welke maximumbedragen daarbij horen. Ook maakt zij bekend dat burgers, die minder dan 110 % van de bijstandsnorm aan inkomen hebben, voor bijzondere bijstand in aanmerking kunnen komen.
04. De gemeente scheidt door middel van (renteloze) leningen een voorziening waardoor mensen, die minder dan 110 % van de bijstandsnorm aan inkomen hebben, onverwachte dure doch noodzakelijke uitgaven kunnen doen. De regelingen van de omliggende gemeenten kunnen hierbij als voorbeeld dienen.
05. De gemeente wijzigt de regeling bijzondere bijstand zodanig, dat bijzondere bijstand ook achteraf (tot drie maanden terug) kan worden toegekend. Ook hier kunnen de omliggende gemeenten als voorbeeld dienen.
06. Burgers die een aanvraag willen indienen moeten de aanvraagformulieren zelf kunnen downloaden.

3. Schuldhulpverlening

Bij schuldhulpverlening is sprake van preventieve en curatieve schuldhulpverlening. Bij de preventieve schuldhulpverlening werken de omliggende gemeenten vaak samen met maatschappelijke organisaties. Organisaties die vroegtijdig signalen doorgeven zijn de sociale woningverhuurders, maatschappelijk werk en de kerken. Vrijwilligersorganisaties die daadwerkelijk ondersteuning bieden bij het op orde krijgen van de financiële administratie en inzicht in de schuldenproblematiek zijn Humanitas, Schuldhulpmaatje, Stichting Rijnstad(Arnhem) en de Rechtswinkel. De gemeente Wageningen kent ook het instituut van sociaal raadsman.

Wanneer de problematiek te groot is om met de schuldeisers minnelijke regelingen te treffen, dragen de genoemde hulporganisaties de zaak over aan de gemeentelijke schuldhulpverlening en wordt deze curatief. De gemeenten hebben de curatieve schuldhulpverlening meestal uitbesteed aan professionele dienstverleners.

De gemeente Renkum kent een beleidsplan integrale schuldhulpverlening gemeente Renkum 2013-2015 en heeft een samenwerkingsovereenkomst met de Kredietbank Nederland (te Leeuwarden). De gemeente Overbetuwe werkt samen met Westerbeek Schuldhulpverlening. De gemeente Wageningen met Sociaal.nl. De gemeente Rheden houdt de schuldhulpverlening inclusief inkomensbeheer in eigen hand. De gemeente Arnhem werkt met het Budget Advies Centrum (BAC) van de Stadsbank Arnhem.

De meeste gemeenten, waaronder in elk geval Ede en Wageningen, hanteren geen minimumbedrag aan totale schulden van een schuldhulpvrager voordat daadwerkelijk het schuldhulpverleningsproces in gang wordt gezet. Uitzondering hierop zijn de recidive en fraudeschulden.

Schuldhulpvragers hebben meestal meerdere schuldeisers. Als zij met iedere schuldeiser afzonderlijk een afbetalingsregeling treffen, houden ze vaak te weinig geld over om van te kunnen leven. Als sprake is van een niet te hoge totale schuld (bijvoorbeeld € 5000) kan sanering van deze schulden door het verstrekken van één lening ter grootte van de totale schuld vaak uitkomst bieden doordat dan sprake is van een lager aflossingsbedrag. De gemeente Ede heeft een Bureau Schuldhulp en Budgetadvies. Dit biedt de mogelijkheid van herfinanciering. Als er in het budget van de cliënt ruimte is om een lening van € 5.000,- af te lossen, verwijst zij door naar de Stadsbank Arnhem. Wanneer de stadskredietbank om borgstelling vraagt, doet de gemeente Ede dit niet, maar verstrekt zij leenbijstand (renteloze lening).

In Wageningen treft de curatieve schuldhulpverlener dit soort regelingen. De schuldenaar houdt in ieder geval een inkomen over ter hoogte van de beslagvrije voet. Dat betekent dat hij gegarandeerd 90% van de bijstandsnorm overhoudt. De gemeente verleent ook borgstelling om transacties (ook evt. saneringskredieten) tussen de kredietverstrekker en de cliënt mogelijk te maken. De gemeente Renkum kent geen borgstellingsregeling.

Met name instanties als de Belastingdienst, Motorrijtuigenbelasting en CJIB zijn niet gevoelig voor afbetalingsregelingen maar willen hun geld binnen een vaste termijn volledig ontvangen. Als dat niet lukt, volgen forse boetes of opslagen. De procedures bij kredietbanken en andere hulpinstanties voor een lening duren doorgaans tenminste 6 à 7 weken, zodat de schuldhulpvrager te maken krijgt met boetes of opslagen. Deze vergroting van de schulden door lange administratieve procedures kan worden voorkomen door een noodvoorfinanciering.

De gemeente Renkum heeft hier geen regeling voor. Soms wordt doorverwezen naar de stichting Algemeen Hulpfonds Renkum, een fonds van de kerken. De procedures bij dit fonds duren doorgaans meer dan zes weken en de criteria zijn onduidelijk. Bij uitzondering (bijvoorbeeld dreigende uithuiszetting wegens huurschuld) past dit fonds een spoedprocedure toe. De gemeente Wageningen kent in geval van crisissituaties een spoedprocedure voor financiële hulpverlening.

De Stadsbank Arnhem en gemeente Ede zijn lid van de NVVK, landelijke vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren. De NVVK heeft convenanten afgesloten met schuldeisers als zorgverzekeraars, energieleveranciers, kabel- en telefoonmaatschappijen, Belastingdienst en CJIB. Dit houdt in dat de dienstverlening niet gestopt wordt en een timeout van enkele maanden wordt ingesteld waarin een regeling voor schuldsanering wordt opgesteld.

De gemeente Renkum is niet aangesloten bij de NVVK, maar wel de Kredietbank Nederland, met wie zij een contract voor schuldhulpverleningsdiensten heeft. De Kredietbank Nederland kent ook de service (tegen lage kosten) van beperkt en uitgebreid budgetbeheer voor schuldenaren die daar behoefte aan hebben of voor wie dat nuttig is.

Opmerkelijk is dat de rentetarieven voor een lening bij de Kredietbank Nederland lager liggen dan die bij de Stadsbank Arnhem. Toch stuurt de gemeente Renkum haar cliënten voor bankleningen standaard door naar de Stadsbank Arnhem, niet naar de Kredietbank Nederland, waarmee zij een contract heeft. Ook stelt de Stadsbank Arnhem sneller de eis van een borgstelling.

Voor een goede schuldhulpverlening is het van essentieel belang dat er een sluitend systeem is, dat de procedures zo kort mogelijk zijn en dat de hulpvrager met zo weinig mogelijk extra kosten wordt geconfronteerd.

Voorstel:

07. De gemeente Renkum gaat voort met de inschakeling van Kredietbank Nederland voor schuldsaneringen en bespreekt met deze bank welke nuttige uitbreidingen van het dienstverleningspakket mogelijk zijn. Hierbij valt te denken aan beperkt budgetbeheer (ook op vrijwillige basis, alleen voor de vaste lasten als huur, ziektekostenverzekering, energieleveranciers en kabel-/telefoonmaatschappijen) en leningen voor kleinere schuldsaneringen en voor noodzakelijke kosten, die iemand met een minimuminkomen niet in één keer kan betalen.
08. De gemeente Renkum gaat met stichting Algemeen Hulpfonds Renkum bespreken of uitbreiding van haar doelstelling en praktijk mogelijk is voor acute noodsituaties waarin de gemeente zelf geen voorziening kan bieden maar waarvoor wel snelle hulp nodig of gewenst is. Hierbij valt te denken aan noodvoorziening, laagrentende spoedleningen en een borgstellingsregeling. Indien het Algemeen Hulpfonds Renkum daartoe niet in staat of bereid is, zoekt de gemeente naar een alternatief.

In afwachting,

Namens de werkgroep en de fractie van de PRD,

John Bartels.

www.partijrenkumsedorpen.nl